

Nærings- og fiskeridepartementet

postmottak@nfd.dep.no

Høringssvar – Rapport om grønn verdiskapning og økt bearbeiding i sjømatindustrien

Norges Kystfiskarlag viser til bearbeidingsutvalgets rapport om grønn verdiskapning og økt bearbeiding i sjømatindustrien. Rapporten leverer et oppdatert kunnskapsgrunnlag om status og rammevilkår for fiskeindustrien. Rapporten konkluderer med 32 tiltak som kan bidra til økt bearbeiding og grønn omstilling, herunder tiltak for tilgang til råstoff, bærekraft i hele verdikjeden, styrket markedsadgang samt tiltak for regioner og kystsamfunn.

Norges Kystfiskarlag vil i det følgende kommentere et utvalg av de mest relevante tiltakene foreslått i rapporten. Dersom ytterligere av tiltakene blir tilstand for lovendringsforslag vil Kystfiskarlaget komme tilbake til disse i påfølgende høringsrunder.

Kystfiskarlagets kommentarer til foreslåtte tiltak

Tiltak 1: Utvalget anbefaler å gjennomføre foreslåtte endringer i kvotesystemet knyttet til oppsplitting av kvotepakker og innføring av kvoteutvekslingsordning for å legge bedre til rette for spesialisering og utnyttelse av alle kommersielle arter.

Norges Kystfiskarlag mener kvotefaktorene i en fiskeritillatelse fortsatt bør samles i pakker. Torskefiskeriene henger sammen og vi mener en spesialisering kan føre til fokus på kvantitet fremfor kvalitet og mest mulig helårige torskefiskerier. En oppdeling av fisketillatelser fører til at gjennomføring av fiskeri blir vanskelig pga. bifangstproblematikk.

Det støttes ikke at det etableres en felles markeds plass for utveksling av kvoter slik utvalget anbefaler dersom dette betyr en oppheving av regionsbindinger (tidligere fylkesbindinger).

Tiltak 2: Inndra og refordele kvoter innenfor samme fartøygruppe som ikke utnyttes over tid.

Norges Kystfiskarlag kan støtte en ordning der kvoter kan refordeles dersom det ikke anses som realistisk at kvotene vil bli oppfisket innen rimelig tid, men mener det må utdypes hva som defineres som «over tid» og hvilke betingelser som skal ligge til grunn før vi kan ta endelig stilling til spørsmålet. Det må tas hensyn til fiskens tilgjengelighet, særlig for den minste flåten i vurderingen av dette spørsmålet. Fiskens tilgjengelighet må vurderes over en lengre periode og ikke bare ses i sammenheng med siste års trender. Per i dag har Fiskeridirektoratet tett dialog med næringsorganisasjonene ved behov for tilpasninger innenfor kvoteåret som sikrer at kvoter i best mulig grad blir utnyttet av andre flåtegrupper

dersom det skulle gjenstå et restkvantum innenfor en årlig gruppekvote. Norges Kystfiskarlag har tidligere spilt inn aktivitetskrav som et reguleringsgrep for å forlenge sesongen for flåten og industrien. Det har tidligere vært et krav om minst 20 ukers dokumenterbar driftstid for å stå på blad B (heltidsfisker) i fiskermanntallet, Kystfiskarlaget har påpekt at man bør se på mulighetene for å gjeninnføre dette kravet. Kystfiskarlaget har også spilt inn driftstidskravet som et alternativ til omsetningskrav i kongekrabbeforskriften.

Tiltak 3: Justere klausulen i forvaltningsplanen for torsk slik at kvoteendringene fra ett år til neste som hovedregel ikke kan overstige 10%

Norges Kystfiskarlag mener kvoterådene fra ICES og Havforskningsinstituttet til enhver skal være gjeldende for fastsettelsen av kvoter fra år til år. Kystfiskarlaget er positive til at det kan etterstrebes å holde seg innenfor en endring på 10%, men det må foreligge klausuler som sikrer at denne grensen ikke ligger fast dersom det ifølge ICES eller Havforskningsinstituttet vil være uforsvarlig ovenfor torskebestanden.

Tiltak 5: Utforme ekstrakvoteordninger slik at hensynet til både miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft tas i betraktning og er gjenstand for jevnlig evalueringer for å sikre at de virker etter hensikten. Ferskfiskordningen bør videreføres med krav om at artene som inngår i ferskfiskordningen og som gir bonuskvantum på torsk, må gå til humankonsum.

Hensynet til miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft ivaretas på sikreste måte dersom kvotebonusordninger tildeles den mindre kystflåten som driver konvensjonell drift. Sjarkflåten representerer et miljøvennlig og skånsomt fiske som gir råvarer av høy kvalitet. Flåten er også av stor viktighet for sysselsetting og produksjon i landindustrien ved å sikre jevnlig levering av fersk fisk av høy kvalitet. Et kvotesystem som ivaretar dette vil sikre arbeidsplasser og næringsgrunnlag langs kysten samtidig som det vil gi store markedsmessige fortrinn for Norge som sjømatnasjon.

Ferskfiskordningen er en ordning som bidrar til aktivitet gjennom torskebonus. Dessverre ser man også uheldige virkninger gjennom lavere kvalitet på for eksempel hyse som brukes som grunnlag. Kystfiskarlaget støtter en endring av ferskfiskordningen som sikrer at pris og råstoffkvalitet premieres, og som minimum må fisk som utløser torskebonus være tuftet på humant konsum, slik utvalget foreslår.

Periodisering av torskekvoter er vanskelig på grunn av biologiske utfordringer og vandringsmønster.

Tiltak 6: Innføre en prøveordning med utviklingskvoter til sjømatindustrien

Norges Kystfiskarlag mener pliktkvotene, som i sin tid var tildelt trålindustrien, kan føres tilbake til industrien på en måte som gjør at alle anlegg som produserer egen fisk får del i en distriktskvote som gjør at de kan skaffe seg mer råstoff gjennom tilknyttede fartøy som belønning for bearbeiding. Hvor store kvantum som kan tildeles de enkelte anlegg vil avhenge av hvilke volum som produseres. Slike kvanta kan industriaktørene velge å disponere på den måten som gir best gevinst for det enkelte anlegg, eksempelvis hvor og når fisken skal fiskes.

Tiltak 12: Salgslagene endrer sine vedtekter jfr. samvirkeloven § 66 (3) og gir Nærings- og fiskeridepartementet rett til å velge 40 prosent av medlemmer til styrene i salgslagene. Departementet bør oppnevne personer med næringskompetanse fra leverandør- og kjøpersiden, samt juridisk og økonomisk kompetanse. Det bør sees hen til økt representasjon av begge kjønn i styresammensetningen.

For å bevare ivareta salgslagenes rolle med å sikre fiskernes inntekter, garantere oppgjør og sikre fiskerne stabilitet, forutsigbarhet og trygghet bør salgslagenes styre besittes av aktive fiskere i størst mulig grad. Sentralisering av råstoffmakt gjør at de største fartøyene oppnår den høyeste prisen og den minste flåten lavest pris jevnt over noe som også gjør den minste flåten mer avhengig av minsteprismekanismene til salgslagene. Styrene i salgslagene må derfor prioritere å sikre god representativitet ovenfor de ulike lengdegruppene i flåten og sikre at alle som leverer råstoff i salgslagenes distrikt, uavhengig av bostedsadresse sikres medlemskap, jf. § 14 i samvirkeloven.

For å øke representasjonen av kvinner i styresammensetningene må det jobbes aktivt med å rekruttere kvinner inn i næringen og videre inn i organisasjonene, fremfor å innhente kvinner til styrene fra andre yrker. Det undergraver det viktige arbeidet med å rekruttere kvinnelige fiskere inn i organisasjonenes styrende organer. Ved å kutte bostedskrav for potensielle medlemmer i salgslaget vil man også øke andelen valgbare kvinnelige fiskere til Norges Råfisklag. Norges Råfisklag har gjennom vedtektsendringer mai 2022 valgt å åpne for at personer med næringsmessig tilknytning kan være representert i Råfisklagets styrende organer. Norges Kystfiskarlag ønsker i den sammenheng en bredere debatt om medlemskap i salgslagene og regler knyttet til valgbarhet til salgslagenes organer velkommen.

Tiltak 16: Regler for utforming av fartøy må sikre en fiskeflåte som er best mulig tilpasset et lavest mulig klimaavtrykk og best mulig ivaretagelse av råstoffet. Det bør for eksempel etableres et bedre egnet kriterium enn lengde for å skille mellom ulike fartøygrupper

Norges Kystfiskarlag støtter tiltaket om å etablere et alternativt kriterium enn lengde for å skille mellom fartøygrupper. Kystfiskarlaget mener dog at tonnasje ikke vil være et tilstrekkelig kriterium dersom det ikke kombineres med lengde eller andre kriterium. Kystfiskarlaget mener det bør utredes hvorvidt deplasement kan benyttes som alternativt kriterium for skille mellom gruppene.

Tiltak 17: Utforming og omfang av klimaavgifter må innrettes for å stimulere til grønn omstilling, eksempelvis ved at inntekt fra avgift brukes til målrettede tiltak i fiskerinæringen.

For å øke tempoet i en ønsket omstillingsprosess har Norges Kystfiskarlag foreslått at andelen besparte midler som følge av avviklingen av refusjonsordningen for mineraloljeavgift må settes av til et fond som øremerkes miljøtiltak i fiskeflåten. Det etterlyses i tillegg konkrete støtteordninger for klimatiltak blant den mindre kystflåten gjennom eksempelvis Enova og Innovasjon Norge. De minste kystfartøyene har så langt ikke vært i målgruppen for de støtteordninger som har vært tilgjengelig for fiskeflåten.

Tiltak 19: Organisasjonene i næringen samarbeider om standarder som grunnlag for sertifisering av mottaksanlegg, fiskefartøy, fiskeredskap, samt forholdet mellom båtens størrelse, utrustning og størrelsen på fangst for å sikre råstoffkvalitet.

§ 8 i deltakerloven setter krav til fartøy ved at ervervstillatelse ikke skal gis dersom fartøyet ikke er utrustet for eller egnet til å drive fiske eller fangst. Regelen skal hindre at det blir gitt ervervstillatelse for fartøy som opplagt ikke er konstruert for ervervsmessig fiske, eller fartøy som ikke kan innredes eller utrustes på en slik måte at fangsten kan behandles på en tilfredsstillende måte. I regulering av det enkelte fiskeri vil det i tillegg ofte være bestemmelser om at fartøy skal være egnet til bruk nettopp i dette fiskeriet. Fra 2013 er det i medhold av deltakerloven § 8 fastsatt bestemmelser med krav om at det skal fremlegges gyldig dokumentasjon som kreves for vedkommende fiske- og fangstfartøy i eller i medhold av skipssikkerhetsloven før ervervstillatelse kan gis for det enkelte fartøy. Unntatt fra dette er fartøy under 10,67 meter faktisk lengde, bygget før 2014, og som står eller har stått i merkeregisteret (s. 26 i høringen). Norges Kystfiskarlag har tidligere stilt spørsmålstegn ved unntaket og forstår fortsatt ikke begrunnelsen for dette, og vil sterkt anmode om at loven endres til å gjelde slik at også fartøy under 10,67 får dette kravet. Alternativt anbefales annen sertifiseringsordning for fartøy som bekrefter at dette er egnet, utrustet og bemannet til å drive fiske, jf. målsetningen om kvalitetsfremmende tiltak i fiskerinæringa.

Kvalitetstilsyn har videre vist seg som et vellykket tiltak for å bedre kvaliteten på råstoffet som tas på land. I følge Nofima (2017, Råstoffkvalitet på torsk fra kystfartøy) er en objektiv og likt utført kvalitetsmåling ved levering av all fangst helt avgjørende for å kunne starte kvalitetsarbeidet som trengs i hele næringa. Det eksisterer i dag ingen positiv sammenheng mellom pris og kvalitet og det betales som oftest mer for store fangster hvorpå det oppstår situasjoner hvor det gis merpris for fisk som er av dårligere kvalitet. Forskjeller i kvalitet fra fangst til fangst viser ifølge Nofimas undersøkelser at der er et stort potensiale for kvalitetsforbedring innenfor ulike redskapsgrupper. Dermed vil et tilsyn være et viktig og nødvendig redskap i et langsiktig arbeid for å endre holdninger, kunnskap og praksis rettet mot å få fisk av bedre kvalitet på land. Det forutsettes da at en viktig del av tilsynet er riktig og oppdatert formidling av kvalitetsinformasjon som er basert på de nyeste forskningsresultatene om kvalitet og håndtering av marint råstoff (Nofima 2017, Råstoffkvalitet på torsk fra kystfartøy). For hvitfisknæringen som helhet bør hovedfokus de nærmeste årene være å etablere kvalitetsvurdering av all fisk som leveres.

Tiltak 32: At strukturering på landsiden aksepteres som en naturlig tilpasning til konkurransesituasjonen. Etablering av sjømatindustribedrifter må skje på like vilkår og ut fra bedriftsøkonomiske vurderinger hvor ansvaret ligger hos den respektive virksomhet. Dette innebærer at myndighetene ikke må bruke offentlige midler eller kvoter for å etablere spesifikke bedrifter.

Den minste og mest tallrike flåten som i dag leverer etterspurt råstoff trenger en desentralisert mottaksstruktur som gjør at de kystnære farvann og fjordene kan røktes. Vi har gode eksempler på at dette fungerer både i Nord-Troms og i Steigen både med spredte satellittanlegg og produksjonsanlegg. Strukturordningene har ført til at man blir færre og færre både i fiskeflåten og i fiskeindustrien. Færre mottakssteder gir færre fiskere, færre fiskere gir dårligere råstofftilgang og lengre gangvei til de som er igjen.

For øvrig støttes tiltakene fra nr. 24 – 28 av Norges Kystfiskarlag.

Med vennlig hilsen
NORGES KYSTFISKARLAG

Hanna Arctander
rådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten underskrift.

Kopi til: